

Częstochowa, dnia 19.11.2018 r.

prof. dr hab. Jerzy Kajetanowicz
Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza

RECENZJA

rozprawy doktorskiej magistrza Marceliego Furmanna

SILY ZBROJNE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA PO ROKU 1999

Rozprawa doktorska mgr Marceliego Furmanna pt. *Sily Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w polityce bezpieczeństwa po roku 1999* została przygotowana pod kierunkiem naukowym dr hab. Jarosława Piątka, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego oraz promotora pomocniczego dr Szczepana Stępińskiego.

1. Uwagi ogólne

Dysertacja doktorska mgr Marceliego Furmanna jest opracowaniem naukowym ukazującym rolę Sił Zbrojnych RP w polityce bezpieczeństwa Polski po 1999 roku. Praca podejmuje zagadnienia związane z określeniem miejsca wojska w systemie politycznym państwa, uwarunkowaniami bezpieczeństwa militarnego Polski oraz polityką bezpieczeństwa po przystąpieniu do sojuszu NATO. Odnosi się także do ewolucji polskiej strategii bezpieczeństwa po 2000 roku oraz jej realizacji w polityce bezpieczeństwa państwa.

Praca doktorska składa się z poprzedzonych wstępem pięciu rozdziałów merytorycznych obejmujących 267 stron tekstu, zakończenia, spisów tabel i rysunków, bibliografii (zawierającej źródła drukowane w postaci aktów prawnych, dokumenty doktrynalne i normatywne, w tym strategię bezpieczeństwa i obronności, opracowania zwane, artykuły oraz notografii) i streszczenia. Ogólny układ pracy nie budzi zastrzeżeń.

2. Ocena metodologiczna

Główny problem badawczy, określony przez Autora, obejmuje ustalenie pozycji Sił Zbrojnych RP w polityce bezpieczeństwa począwszy od roku 1999 do czasów obecnych. W oparciu o problem główny sformułowano pięć problemów szczegółowych ukieminkowanych

na określenie wpływu charakteru sił zbrojnych na ich miejsce i rolę w systemie bezpieczeństwa państwa, zmian determinantów bezpieczeństwa w badanym okresie, roli przynależności Wojska Polskiego do wielonarodowych ugrupowań wojskowych NATO w zapewnieniu bezpieczeństwa kraju, wpływu ewolucji strategii bezpieczeństwa na przemiany w siłach zbrojnych oraz zależności bezpieczeństwa Polski od poziomu możliwości ekspedycyjnych wojska. Problemy te znalazły odzwierciedlenie w ogólnym układzie pracy wiążąc się bezpośrednio z tematyką poszczególnych rozdziałów. Doktorant nie tylko precyzyjnie sformułował hipotezy badawcze, które nie są bezpośrednią próbą odpowiedzi na postawione pytania problemowe, co jest uchybieniem metodologicznym.

Praca doktorska mgr Marceliego Furmanna ma układ problemowy. Temat pracy oraz tytuły rozdziałów i podrozdziałów są zgodne z zakresem podjętej problematyki badawczej. Kolejność prezentacji poszczególnych zagadnień jest uzasadniona merytorycznie pozwalając na ukazanie roli Sił Zbrojnych RP i ich funkcji w polityce państwa, determinantów warunkujących bezpieczeństwo militarne Polski oraz związanych z nimi zagrożeń i wyzwań, polskiej polityki bezpieczeństwa w ramach sojuszu NATO oraz Unii Europejskiej, ewolucji strategii bezpieczeństwa oraz jej wpływu na kierunki rozwoju wojska.

Mgr Marceli Furmann określił rodzaje zastosowanych do przygotowania dysertacji metod badawczych. Do windących zaliczył metody analizy systemowej i porównawczą, a do pomocniczych metody analizy instytucjonalno-prawnej i historyczną. O ile dobór metod można uznać za uzasadniony to wątpliwości budzi opis technik badawczych ograniczony do jednej techniki pozyskiwania materiałów badawczych. Niemniej wykorzystane metody pozwoliły na zgromadzenie bogatego materiału naukowego i jego wszechstronną analizę, której rezultatem jest przygotowana praca doktorska.

W próbie oceny stanu dotychczasowych badań Autor ograniczył się praktycznie do analizy jednej pracy naukowej, którą była praca zbiorowa pod redakcją Roberta Kupieckiego pt. *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*. Inne prace z tego zakresu zostały tylko wymienione, co można tylko uznać za swoistą skróconą wersję bibliografii umieszczonej we wstępie. Takie podejście Doktoranta do oceny dotychczasowego dorobku naukowego jest istotnym błędem metodologicznym.

Doktorant objął badaniami akty prawne odnoszące się do roli wojska w polityce bezpieczeństwa oraz szereg dokumentów o charakterze strategicznym, doktrynalnym i normatywnym. Należały do nich: ustawa zasadnicza oraz ustawy i rozporządzenia resortowe, strategię bezpieczeństwa narodowego i obronności RP i sojuszu NATO, koncepcje

strategiczne sojuszu oraz programy modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP. Prace naukowe wykorzystane do przygotowania dysertacji obejmują 95 opracowań zwartych oraz 54 artykuły w wydawnictwach ciągłych zarówno polskich, jak i angielskich. Oprócz tego sięgnął do prac niepublikowanych w postaci 2 prac doktorskich oraz do licznych publikacji internetowych. Dohód literatury jest zgodny z tematem i zakresem tematycznym pracy.

3. Ocena merytoryczna

W rozdziale I, zatytułowanym *Rola i miejsce sił zbrojnych w państwie*, Autor na wstępie podejmuje próbę ukazania miejsca wojska w systemie bezpieczeństwa państwa wykorzystując w tym celu strategię bezpieczeństwa narodowego oraz strategię obronności, jakie ukazały się po 2000 r. Następnie umiejscawia siły zbrojne w funkcjonowaniu systemu politycznego Polski poprzez pryzmat zadań określonych w *Konstytucji RP*, które przypisują wojsku określone funkcje będące pochodną funkcji realizowanych przez państwo. Zaznacza, że wojsko pomimo swojej neutralności politycznej jest ściśle związane z polityką zewnętrzną i wewnętrzną państwa. W pierwszym przypadku ma to przeniesienie na realizację przez Siły Zbrojne RP funkcji zewnętrznej związanej z ochroną państwa przed zagrożeniami militarnymi poprzez odparcie ewentualnej agresji, odstraszanie potencjalnego przeciwnika i współdziałanie w realizacji zobowiązań sojuszniczych. Natomiast w drugim wiąże się to z wykonywaniem przez wojsko funkcji wewnętrznej odnoszącej się do działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego oraz udzielania wsparcia społeczeństwu w sytuacjach kryzysowych.

W dalszej części rozdziału Doktorant podjął kwestię znaczenia czynnika politycznego dla Sił Zbrojnych RP. Wyraźnie podkreślił, że czynnik ten ma duży wpływ na rozwój wojska w kontekście jego kierunków rozwoju, struktury wewnętrznej oraz obsady kluczowych stanowisk dowódczych. Dokonuje tu swoistej retrospekcji stosowanych w tym zakresie rozwiązań, które początkowo nie zawsze prowadziły do oczekiwanych rezultatów, co związane było głównie z pomijaniem ocen i analiz przedstawicieli wojska. W tym kontekście wskazuje też na konieczność zwiększania stopnia profesjonalizmu tej części ekipy rządzącej, która podejmuje decyzje w zakresie obronności państwa. Następnie podniósł kwestię wpływu czynnika politycznego na rozwój przemysłu zbrojeniowego, od którego kondycji zależy poziom wyposażenia wojska, przy czym zasadnie zwrócił uwagę na potrzebę przemyślanego podejmowania decyzji dotyczących zakupów nowych rodzajów uzbrojenia, co bezpośrednio skutkuje na wysokość nakładów finansowych oraz wielkość zamówień inkwanych w

przedsiębiorstwach krajowych. Oceniając znaczenie wojska w systemie bezpieczeństwa państwa Doktorant odniósł się do możliwości wykorzystania wojska przez władze państwowe do realizacji celów polityki wewnętrznej. Dotyczy to szczególnie użycia sił zbrojnych do stłumienia niepokołów wewnętrznych lub przeciwstawienia się radykalnym postawom grup obywateli, co w efekcie może prowadzić nawet do wojny domowej i całkowitego przejęcia władzy przez ekipę rządzącą. W tym ujęciu Autor postrzega wojsko jako grupę interesu, która może wywierać wpływ na treść polityki.

Kolejnym etapem dokonanych przez Doktoranta analiz była prezentacja charakteru i modeli funkcjonowania sił zbrojnych oraz rodzajów sił zbrojnych. Charakter wojska ukazany został w sposób bardzo uproszczony, głównie poprzez analizę definicji sił zbrojnych i ich funkcji, co było praktycznie skrótowym powiązaniem wcześniejszych rozważań. Prezentację modeli funkcjonowania sił zbrojnych poprzedzono przeglądem historycznych klasyfikacji poczynawszy od starożytności do czasów współczesnych. Następnie skupiono się na analizie poszczególnych modeli poczynawszy od armii masowych, poprzez armie najemne i typu milicyjnego na armiach zawodowych kończąc. Wyróżniono też podział ukształtowany charakterem prowadzonej polityki międzynarodowej, którego rezultatem był model sił zbrojnych o charakterze ofensywnym i o charakterze defensywnym, co powinno zostać ujęte na początku omawianego podrozdziału. Odnosząc się do współczesności zwraca uwagę na kształtowanie się modeli sił wielonarodowych, czego potwierdzeniem był proces formowania takich sił w ramach sojuszu NATO i Unii Europejskiej. Podział na rodzaje sił zbrojnych przedstawiony został zarówno w ujęciu klasycznym, jak również z uwzględnieniem środowiska walki oraz współczesnych uwarunkowań.

W ostatnim podrozdziale mgr Marceja Furmanna podjął zagadnienie kontroli państwa nad siłami zbrojnymi. Wyróżnił tu dwa systemy prezydencki i kontroli gabinetowej. Pierwszy z nich scharakteryzował w oparciu o rozwiązania stosowane w Stanach Zjednoczonych Ameryki z wyszczególnieniem jego cech pozytywnych i negatywnych. Natomiast drugi przedstawił poprzez pryzmat zasad ukształtowanych w państwach Europy Zachodniej, takich jak: Francja, Niemcy czy Wielka Brytania. Następnie uogólniając przedstawił zasadnicze płaszczyzny sprawowania cywilnej kontroli nad siłami zbrojnymi odnosząc je do procesu ustanowienia takiej kontroli nad Siłami Zbrojnymi RP. W analizie wyszczególnił tu dwa okresy obejmujące lata 1990-1995 oraz 1996-1997. Za ukończenie tego procesu uznał przyjęcie nowej Konstytucji, która określała uprawnienia organów władzy państwowej wobec wojska przypisując szczególną rolę Prezydentowi RP. Na zakończenie wyraźnie podkreślił

znaczenie kontroli nad wojskiem jako jednego z zasadniczych warunków funkcjonowania demokratycznego państwa.

Rozdział II opracowania pod tytułem *Uwarunkowanie bezpieczeństwa Polski* poświęcony został charakterystyce pojęcia bezpieczeństwa narodowego i warunkujących go czynników, determinantom bezpieczeństwa militarnego Polski oraz zagrożeniom i wyzwaniom bezpieczeństwa, jakie pojawiły się na przełomie XX i XXI wieku. Omówienie czynników bezpieczeństwa narodowego poprzedzono przedstawieniem definicji bezpieczeństwa, jego standardów i rodzajów wykorzystując w szerszym zakresie dotychczasowe drożki nauk politycznych i nauk o bezpieczeństwie. Samym czynnikiem bezpieczeństwa poświęcono stosunkowo niewiele miejsca ograniczając się do ich ogólnej charakterystyki. Również determinanty bezpieczeństwa militarnego Polski ukazane zostały w formie uogólnionej poprzez pryzmat zagrożeń militarnych, co w pewnym stopniu utrudnia ich pełną identyfikację. Częściowym usprawiedliwieniem Doktoranta jest duża dynamika zmian czynników mających wpływ na bezpieczeństwo, co niewątpliwie uniemożliwia ich pełne omówienie.

W ostatnim podrozdziale Autor dokonał na wstępie analizy zagrożeń militarnych Polski w aspekcie historycznym rozpoczynając od ich charakterystyki w okresie zimnej wojny i przynależności Polski do Układu Warszawskiego. Następnie odniósł się do ewolucji zagrożeń po roku 1990, kiedy to zaczęły się kształtować nowe relacje międzynarodowe po rozpadzie układu dwubiegunowego. W dalszych analizach odniósł się do zagrożeń współczesnych słusznie wskazując na rosnące znaczenie zagrożeń o charakterze asymetrycznym. Do nowych zagrożeń zaliczył: terroryzm i cyberterroryzm, proliferację broni masowego rażenia, konflikty lokalne na tle narodowościowym, a także zagrożenia ekonomiczne i ekologiczne. Wskazał na niebezpieczeństwa związane z zansrzeniem stosunków pomiędzy państwami sojuszu NATO a Federacją Rosyjską po wybuchu konfliktu na Ukrainie i aneksji Krymu. Na tym tle scharakteryzował wyzwania dla bezpieczeństwa narodowego Polski kładąc nacisk na potrzebę pogłębienia integracji w ramach sojuszu NATO, przestrzegania postanowień traktatów międzynarodowych w zakresie rozbrojenia, wzmocnienia potencjału obronnego poprzez modernizację techniczną sił zbrojnych i zwiększanie udziału przemysłu obronnego w zabezpieczeniu ich potrzeb oraz zwiększania obecności sił sojuszniczych na terytorium Polski w celu wzmocnienia flanki wschodniej. W podsumowaniu Doktorant podkreślił szczególnie głęboką transformację zagrożeń i wyzwań bezpieczeństwa narodowego, którym Polska nie była w stanie sprostać samodzielnie.

Rozdział III, zatytułowany *Polityka bezpieczeństwa w warunkach uczestniczenia w Sojuszu Północnoatlantyckim*, podejmuje kwestie ewolucji doktryn bezpieczeństwa i koncepcji strategicznych NATO oraz tożsamości bezpieczeństwa Polski w strefie oddziaływania i zainteresowania sojuszu. Dodatkowymi zagadnieniami ujętymi w tym rozdziale były analiza stanowiska Polski wobec Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony oraz koncepcji regionalnych ugrupowań wojskowych. Prezentując ewolucję doktryn i koncepcji strategicznych Doktorant słusznie dostrzega fakt bezpośredniego powiązania pomiędzy koncepcjami sojuszu NATO a koncepcjami Stanów Zjednoczonych. Ich prezentację rozpoczyna od Koncepcji obrony obszaru Północnoatlantyckiego z 1950 r. oraz założeń Traktatu Waszyngtońskiego. Następnie przechodzi do scharakteryzowania doktryn zmasowanego odwetu oraz elastycznego reagowania i związanych z tą ostatnią scenariuszy użycia potencjału militarnego sojuszu. Przystępując do omówienia koncepcji strategicznych po zakończeniu zimnej wojny zwraca uwagę na ich nowy charakter związany z princyplem rozwiązań politycznych przed wojskowymi oraz dążeniem do poszerzania współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa. Słusznie też zwraca uwagę na zawarte w tych koncepcjach wyraźne odniesienia do nowych zagrożeń jak terroryzm, czy proliferacja broni masowego rażenia.

Kwestia tożsamości bezpieczeństwa Polski w strefie oddziaływania i zainteresowania sojuszu została oceniona przez Autora poprzez pryzmat koncepcji Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony stanowiącej pomost pomiędzy koncepcjami strategicznymi sojuszu NATO i Unii Europejskiej. Doktorant wyraźnie podkreśla, że bezpieczeństwo Polski determinowane jest zarówno przez NATO, jak i Unię Europejską, a także przez obecność wojskwną Stanów Zjednoczonych w Europie oraz relacje z Federacją Rosyjską. Z tych uwarunkowań wynikają strategiczne priorytety związane ze wzmocnieniem narodowych zdolności obronnych, wspieraniem działań na rzecz wzmocnienia zdolności NATO do kolektywnej obrony oraz uczestnictwem Polski w wysiłkach społeczności międzynarodowej związanych z zapobieganiem powstawaniu nowych źródeł zagrożeń. Wyraźnie podkreślona została rola transformacji Sił Zbrojnych RP, której rezultatem było uzyskanie poziomu wyposażenia i wyszkolenia porównywalnego z sojusznikami. Słusznie jednak dostrzega konieczne w ostatnich latach liczne zaniechania i opóźnienia w realizacji Planu Modernizacji Technicznej, które bezpośrednio rzutują na uzyskanie przewidywanych zdolności operacyjnych i tym samym na naszą pozycję w sojuszu NATO.

Analizę stanowiska Polski wobec Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony poprzedza szeroka prezentacja procesu kształtowania jej założeń. Autor zwraca uwagę na brak jednoznacznego stanowiska Polski w tej kwestii oraz wyraźną niechęć do utworzenia tzw. czwartego filaru UE, jakim miała być unia militarna. Wynikało to w jego ocenie z preferowania przez polskie władze sojuszu NATO i strategicznej współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, jako zasadniczych gwarantów bezpieczeństwa europejskiego. Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony traktowana była głównie jako dodatkowe zabezpieczenie, stanowiące uzupełnienie mechanizmów zawartych w Traktacie Waszyngtońskim. Popierano tylko pewne jej elementy związane z doskonaleniem sił zbrojnych i zacieśnianiem współpracy polityczno-wojskowej państw europejskich. Skutkowało to m.in. obecnością Polski w Europejskich Grupach Bojowych, gdzie formacje Sił Zbrojnych RP stanowiły główną część ich składu oraz obecnością polskich kontyngentów w misjach Unii Europejskiej.

Omówienie koncepcji regionalnych ugrupowań wojskowych z udziałem Polski rozpoczęto od oceny geopolitycznej roli Europy Środkowo-Wschodniej. Prezentację potencjalnych ugrupowań otwiera Trójka Wyszehradzka będący formą luźnej współpracy Polski, Czechosłowacji i Węgier w dążeniach do członkostwa w strukturach państw zachodnich. Podobny charakter miała Inicjatywa Czworostronna przekształcona potem w Inicjatywę Środkowoeuropejską, w której skupionych zostało kilkanaście państw. W ocenie Doktoranta zwiększająca się liczba uczestników Inicjatywy przyczyniła się do jej stagnacji i trudności w wypracowaniu kierunków efektywnego rozwoju. Najwięcej miejsca poświęcono współpracy w ramach Trójki Weimarskiej, którą Autor uznał za szczególnie korzystną dla bezpieczeństwa Polski. Węzłem Trójki Weimarskiej docelowo stał się forum wzajemnych konsultacji pomiędzy Polską, Francją i Niemcami, co służyło wypracowaniu wspólnych stanowisk w kluczowych kwestiach. Potrzebna została również współpraca państw bałtyckich realizowana w ramach Rady Państw Morza Bałtyckiego i Bałtyckiej Konferencji Współpracy Subregionalnej. Całość rozważań zamyka omówienie współpracy dwustronnej z sąsiadami, co miało szczególne znaczenie w aspekcie zaistniałych na początku lat dziewięćdziesiątych zmian związanych z rozpadem Związku Radzieckiego, podziałem Czechosłowacji i zjednoczeniem Niemiec.

Rozdział IV pod tytułem *Ewolucja strategii bezpieczeństwa Polski* obejmuje zapadnięcia formowania celu strategicznego w zakresie bezpieczeństwa Polski, uwarunkowań aktywności regionalnej i subregionalnej zawartych w strategiach bezpieczeństwa narodowego z 2000 i 2003 r., roli Polski w systemie bezpieczeństwa europejskiego według założeń

Strategii bezpieczeństwa narodowego z 2007 r. oraz determinantów bezpieczeństwa ujętych w *Strategii bezpieczeństwa narodowego z 2014 r.* Analizę procesu formowania celu strategicznego zapoczątkowała próba zdefiniowania pojęcia strategii głównie poprzez pryzmat teorii zarządzania. Dalej Doktorant przechodzi do pojęcia strategii bezpieczeństwa narodowego i różnorodnego jej rozumienia, co z kolei stanowi podstawę do analizy pojęcia strategii obronności. Uwieńczeniem tych rozważań jest określenie pojęcia celu strategicznego. Jako nadrzędny cel strategiczny Polski, który przyjęto na początku lat dziewięćdziesiątych wymienił zapewnienie bezpieczeństwa, niepodległości i suwerenności oraz integralności terytorialnej państwa. Z celu tego wynikały późniejsze dążenia do uczestnictwa w strukturach bezpieczeństwa państw zachodnich, których ukończeniem było przystąpienie do sojuszu NATO.

Ocenę warunkowań aktywności regionalnej i subregionalnej Polski na arenie międzynarodowej podjęto najpierw poprzez pryzmat założeń *Strategii bezpieczeństwa RP* ze stycznia 2000 r. Dokument ten przygotowywany po przystąpieniu Polski do sojuszu NATO określał podstawy polskiej polityki bezpieczeństwa, związane z nią zagrożenia i wyzwania oraz sposoby realizacji założonych celów, takich jak: obrona terytorium RP, udział w obronie państw NATO, wspieranie działań organizacji międzynarodowych jak ONZ, czy ORWE oraz rozwijanie współpracy z innymi państwami. W dalszej części pracy Doktorant podjął analizę *Strategii bezpieczeństwa narodowego z września 2003 r.* stanowiącej reakcję na nowe zagrożenia związane z globalnym terroryzmem. Wyraźnie podkreślił, że była ona kontynuacją wcześniejszej strategii kładącą jednak wyraźny nacisk na pogłębienie integracji działań na rzecz bezpieczeństwa narodowego z uwzględnieniem aspektów wewnętrznych i zewnętrznych oraz militarnych i pozamilitarnych, zwłaszcza ekonomicznych i społecznych. Szczególną rolę jego zdaniem miało odgrywać zacieśnienie współpracy międzynarodowej i aktywizacja instytucji międzynarodowych działających na rzecz bezpieczeństwa.

Dalsza część dysertacji podejmuje zagadnienie roli Polski w systemie bezpieczeństwa europejskiego według założeń *Strategii bezpieczeństwa narodowego z 2007 r.* Doktorant w swoich rozważaniach skupił się na zaprezentowaniu ujętych w tej strategii interesów narodowych oraz wynikającego z nich celu strategicznego stanowiącego podstawę do opracowania dyrektyw strategicznych, w tym *Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej RP*. Przedstawił także katalog celów szczegółowych odnoszących się do zasadniczych dziedzin bezpieczeństwa państwa. Wyraźnie zwrócił uwagę na ich pozamilitarny charakter, co związane było z pojawieniem się szeregu nowych zagrożeń i wyzwań, takich jak: zmiany

demograficzne, nielegalna migracja, uzależnienie od dostaw surowców energetycznych, załamanie procesu integracji europejskiej, akcje odwetowe organizacji terrorystycznych, zorganizowana przestępczość międzynarodowa, czy umocnienie porządków autorytarnych na kontynencie.

Podsumowaniem rozdziału IV jest omówienie determinantów bezpieczeństwa ujętych w *Strategii bezpieczeństwa narodowego z 2014 r.* Mgr Marceli Furmann zwraca tu uwagę na wyraźny powrót zagrożeń o charakterze militarnym, czego ewidentnym potwierdzeniem była aneksja Krymu przez Federację Rosyjską. W tym kontekście zaprezentował zawarty w Strategii katalog zagrożeń regionalnych w otoczeniu Polski, jak: ryzyko konfliktów lokalnych, możliwość nacisków o charakterze wojskowym, osłabienie reżimu kontroli zbrojeń i systemu środków ludzkiej zaufania czy zagrożenia w cyberprzestrzeni. Wyraźnie podkreślił znaczenie nowych celów strategicznych w zakresie bezpieczeństwa, które w aspekcie militarnym zakładały: rozwój potencjału militarnego Polski, wzmocnienie gotowości do kolektywnej obrony w ramach sojuszu NATO oraz rozwijanie bliskiej współpracy z państwami sąsiednimi. Przeprowadzona przez Doktoranta w rozdziale IV analiza strategii bezpieczeństwa z lat 2000-2014 nie uwzględnia niestety strategii obronnych, co w ocenie recenzenta jest istotnym mankamentem znacznie ograniczającym ukazanie jej pełnej ewolucji.

Ostatni V rozdział poświęcony został realizacji strategii w polityce bezpieczeństwa Polski, co zostało dokonane poprzez ukazanie: korzyści z przynależności Wojska Polskiego do struktur NATO, znaczenia procesu profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP oraz ich gotowości do działań o charakterze ekspedycyjnym i udziału w jednostkach wielonarodowych. Prezentację korzyści z przynależności Wojska Polskiego do NATO Doktorant zaczął od przedstawienia wyników badań socjologicznych dotyczących poparcia przez Polaków członkostwa w tym sojuszu. Wśród przytoczonych opinii zwrócił uwagę na powszechne przekonanie, że przynależność do sojuszu przyczyni się do wzmocnienia siły Wojska Polskiego poprzez podniesienie poziomu jego wyszkolenia i unowocześnienie uzbrojenia. W dalszej części przedstawił opinie przedstawicieli Ministerstwa Obrony Narodowej i Biura Bezpieczeństwa Narodowego, którzy z perspektywy czasu oceniali, że udział w NATO pozwolił Siłom Zbrojnym RP na uzyskanie wyższego standardu zdolności operacyjnych, co z kolei umożliwiło im bezpośrednie uczestnictwo we wspólnych szkoleniach i ćwiczeniach oraz w misjach sojuszniczych w ramach wielonarodowych kontyngentów wojskowych. Mgr Marceli Furmann koryguje tą ocenę zasadnie uznając, że Wojsko Polskie nadal nie osiągnęło

standardów porównywalnych z tymi, jakie uzyskiwały armie państw Europy Zachodniej. Do następnej korzyści z członkowskiego w NATO Doktorant zaliczył wzmocnienie cywilnej i demokratycznej kontroli nad armią, co przełożyło się na jej apolityczność i pełną służebność wobec społeczeństwa. W końcowej części rozważań podjął też aspekt korzyści ekonomicznych członkowskiego w sojuszu wynikających z realizacji przez NATO na terytorium Polski szeregu inwestycji mających na celu rozbudowę i modernizację infrastruktury wojskowej.

Kolejnym zagadnieniem podjętym przez Autora była ocena znaczenia procesu profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP. Na wstępie przedstawione zostały założenia *Programu profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na lata 2008-2016* oraz etapy jego wdrożenia. Wyraźnie podkreślono połączenie procesu profesjonalizacji z przebudową zasadniczych struktur Wojska Polskiego skierowaną na utworzenie mniejszej, ale o wyższym poziomie gotowości, bardziej nowoczesnej i mobilnej. Przedstawiono przekształcenia w poszczególnych korpusach kadry wojskowej, które miały na celu uzyskanie odpowiednich proporcji pomiędzy nimi oraz podniesienie poziomu kompetencji zawodowych żołnierzy. W formie analitycznej zaprezentowane zostały mocne i słabe strony profesjonalizacji, a także związane z nią wyzwania i zagrożenia. Za naruszenie istoty idei profesjonalizacji Doktorant uznał utworzenie wojsk ohmny terytorialnej, które są w jego ocenie przejawem tradycyjalistycznego podejścia do kwestii służby wojskowej będąc jednym z nieprzemyślanych projektów.

Problem gotowości Sił Zbrojnych RP do działań ekspedycyjnych Doktorant poprzedził analizą pojęcia misji wojskowej. Następnie podjął zagadnienie zdolności ekspedycyjnych Wojska Polskiego i związanych z tym uwarunkowań natury organizacyjnej, technicznej i logistycznej. Wyraźnie podkreślił, że misje ekspedycyjne polskich kontyngentów wojskowych są formą weryfikacji poziomu przygotowania zawodowego kadry dowódczej, wyszkolenia specjalistycznego żołnierzy, skuteczności stosowanej taktyki działań, umiejętności wykorzystania najnowszych technologii wojskowych, walorów taktyczno-technicznych sprzętu wojskowego oraz poziomu interoperacyjności logistycznej z innymi państwami. Dalej słusznie zaznaczył, że nabycie przez Siły Zbrojne RP zdolności ekspedycyjnych było czynnikiem zwiększającym pozycję Polski jako członka NATO i Unii Europejskiej. Podsumowaniem rozważań było omówienie podstaw prawnych użycia sił zbrojnych poza granicami państwa zarówno funkcjonujących w prawie krajowym jak i międzynarodowym.

Ostatnim zagadnieniem podjętym przez Doktoranta było omówienie udziału Wojska Polskiego w jednostkach wielonarodowych. Zostało ono przeprowadzone poprzez przywołanie udziału polskich jednostek w doraźnych kontyngentach wojskowych w ramach misji oraz w składzie zorganizowanych stałych wielonarodowych jednostek wojskowych. Zdaniem recenzenta kolejność prezentacji tych jednostek winna być tu odwrócona, co związane jest z tymczasowością kontyngentów i ich częstą reorganizacją wynikającą z realizowanych zadań. Pierwszą formacją omówioną przez mgr Marceliego Furmanna były siły wojskowe NATO w ramach misji AFOR w Albanii, w których składzie od 2000 r. znalazły się pododdziały wydzielone z Polsko-Ukraińskiego Batalionu Sił Pokojowych POLUKRBAT. Kolejnymi przykładami jednostek złożonych z kontyngentów wielu państw z udziałem Polski była Wielonarodowa Dywizja Centrum – Południe uczestnicząca w misji stabilizacyjnej w Iraku oraz siły NATO w Afganistanie biorące udział w misji ISAF. Ze stałych jednostek wielonarodowych sojuszu NATO Doktorant scharakteryzował: Wielonarodowy Korpus Północ-Wschód, 3 Batalion Łączności NATO, Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO oraz Centrum Eksperckie Policji NATO. Nie zostały nie przedstawione wśród nich utworzonego w 2017 r. w Elhlagi Dowództwa Wielonarodowej Dywizji Północny Wschód.

W zakończeniu pracy doktorskiej mgr Marcelei Furmann dokonał ogólnego podsumowania podjętej problematyki badawczej zwracając uwagę na kolejne etapy zmian przeprowadzonych w Siłach Zbrojnych RP, których rezultatem było ich stopniowe dostosowanie do standardów sojuszu NATO. W dalszej części dokonał zestawienia zasadniczych celów wynikających ze strategii bezpieczeństwa oraz sposobów ich realizacji w bieżącej polityce Polski. Podkreślił, że praca nie wyczerpuje wszystkich zagadnień a jednym z nadal otwartych problemów jest m.in. sprawa przeorientowania udziału polskich kontyngentów wojskowych w misjach zagranicznych, które często podejmowane są ze względów czysto politycznych.

4. Uwagi końcowe

Mgr Marcelei Furmann wykazał w swojej pracy umiejętność rzetelnej oceny i interpretacji omawianych faktów oraz ich merytorycznej analizy. Podjęty w pracy problem naukowo-badawczy został ukazany w szerokim zakresie uwzględniając specyfikę omawianej tematyki. Uzyskany przez Doktoranta rezultat badawczy jest w pełni oryginalny i innowacyjny. Praca ma charakter interdyscyplinarny, gdyż omawiana w niej problematyka wchodzi zarówno w zakres nauk politycznych, jak i nauk o bezpieczeństwie. Ze względu na podjętą

problematykę i jej końcowy rezultat praca powinna zostać szeroko upowszechniona w formie publikacji na łamach czasopism.

Mimo tych niewątpliwych zalet Autor popełnił kilka błędów zarówno metodologicznych, jak i merytorycznych. Do najistotniejszych błędów o charakterze metodologicznym należy niezbyt precyzyjne sformułowanie hipotez roboczych, niepełny opis technik badawczych oraz nie dokonanie oceny dotychczasowego dorobku naukowego odnoszącego się do podjętej tematyki. W odniesieniu do braków merytorycznych należy zwrócić uwagę na: ukazanie w sposób bardzo uproszczony charakteru wojska, głównie poprzez analizę definicji sił zbrojnych i ich funkcji, poświęcenie stosunkowo niewiele miejsca czynnikom bezpieczeństwa, które scharakteryzowano bardzo ogólnikowo, czy też nie uwzględnienie strategii obronnych w analizie strategii bezpieczeństwa z lat 2000-2014. Pojawiły się też na szczęście nieliczne błędy językowe, jak np. określenie misji petersburskich misjami petersburskimi. Błędy te jednak nie rzutują na całokształt dysertacji, którą należy ocenić pozytywnie.

5. Wniosek końcowy

Przedłożona rozprawa doktorska mgr Marceliego Furmana stanowi samodzielne rozwiązanie problemu naukowego potwierdzając jego dobre przygotowanie metodologiczne i merytoryczne. Praca spełnia wymagania ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1785.)

W związku z powyższymi stawiam wniosek o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie mgr Marceliego Furmana do publicznej obrony pracy doktorskiej.

